

*Барбара А. О.,**здобувач кафедри юридичної психології
Національної академії внутрішніх справ*

ПСИХОЛОГІЯ МОЛОДІЖНОЇ КРИМІНАЛЬНОЇ СУБКУЛЬТУРИ

Анотація. У статті розглядається актуальний для сучасного суспільства феномен кримінальної субкультури молоді. Виділяються психологічні фактори, що впливають на розповсюдження кримінальної субкультури в молодіжному середовищі сучасного соціуму. У статті дається визначення, притаманні молодіжній субкультурі, а також її психологічні аспекти.

Ключові слова: злочинність, молодіжна субкультура, кримінальна субкультура, психологічні аспекти.

Постановка проблеми. Серед численних субкультур, що мають місце в сучасному молодіжному середовищі, особливої уваги заслуговує субкультура кримінальна. Вона займає виключне положення, тому що створює згубний вплив та підкорює собі все життя залученої до неї молоді, до дрібниць регулюючи її поведінку та в багатьох випадках визначаючи весь подальший життєвий шлях молодої людини. Кримінальна субкультура становить собою найбільшу небезпеку, так як містить яскраво виражену антисупільну спрямованість та здатність практичного здійснення цієї спрямованості через злочинну діяльність.

Чіткого визначення кримінальної субкультури в кримінології та серед науковців на момент написання цієї статті немає, відсутнє воно також у законодавстві. Для того, щоб вести більш предметну розмову, ми наведемо визначення В.Ф. Пирожкова, за яким кримінальною субкультурою є своєрідна цивілізація зі своєю системою цінностей, в якій всі підпорядковані компоненти знаходяться в суворій системі та взаємодоповнюють одне одного. Це сукупність духовних та матеріальних цінностей, які регламентують і упорядковують життя та злочинну діяльність кримінальних співтовариств, що сприяє їх життєздатності, згуртованості, активності, спадкоємності поколінь. Основу кримінальної субкультури складають чужі громадянському суспільству цінності, норми, традиції, різні ритуали, стилі спілкування [4].

Аналіз досліджень та публікацій. Було видано чимало робіт з проблематики неформальних об'єднань молоді, у тому числі вченими-правознавцями (О.А. Білявська, Є.Г. Бааль, В.Д. Єрмаков, Г.І. Збранській, В. В. Місяці, С.Л. Сибіряков, В.С. Овчінській), психологами (В.Ф. Пирожков, Б.Н. Алмазов, В.Т. Лісовський), філософами (С.І. Плаксий, В.Ф. Левичева, Е.П. Теплов). Тим не менш, чіткого окреслення мотивів, що спонукають молодих людей провадити злочинну, антисоціальну діяльність, здійснено не було.

Мета статті. У статті ми спробуємо виділити психологічні фактори, що впливають на розповсюдження кримінальної субкультури в молодіжному середовищі сучасного соціуму.

Виклад основного матеріалу дослідження. У Міллер вважає, що в основі поведінки молоді, яка вступає в кримінальні угруповання, лежить її прагнення до «маргінальності» як до відповіді на те незначне становище в суспільстві, що вона займає в силу віку, будучи залежною від батьків, навчальних закладів, не сприймаючи серйозно і не реалізуючи свої можливості. Це стає одним з важливих психологічних стимулів для того, щоб створити або піти в угруповання.

Це своєрідний союз, який об'єднує індивідів, котрі розуміють, що поодинокі домогтися влади законним чином в умовах жорсткої конкуренції сучасного суспільства буде дуже складно. Отже, простіше зайнятися пошуком легкого шляху, нехай навіть він йде врозріз з принципами, нормами і законами функціонування цивілізованого суспільства. Жорсткість і прагматизм є основними характеристиками молоді, яка поповнює ряди вуличних угруповань кримінальної спрямованості [2].

Більшість таких груп носить стихійний характер – її члени часом не знають кінцевих цілей і завдань діяльності групи, про діяльність лідера та інших осіб, які входять у групу. Особливо це характерно для нестійких асоціальних груп – «компаній». Прагнення бути як всі призводить молодих людей до некритичного сприйняття дійсності.

Група робить сильний вплив на вразливу молодь, що не має твердих життєвих позицій, що не впевнена в собі. Засобами впливу можуть бути словесні переконання лідера або всієї групи, їх погрози, залякування. Більшість правопорушників з числа молоді має низький рівень самоконтролю над своєю поведінкою та своїми бажаннями, погано передбачує наслідки своєї поведінки. Все, що відбувається, вони пов'язують з іншими людьми, із зовнішніми обставинами, долею. Таким чином, відбувається виправдання своїх дій, зняття з себе відповідальності. Молодіжна злочинність за своєю жорстокістю і організованістю деколи ні в чому не поступається професійній. У формуванні мотивації такого роду злочинів відіграє велику роль не тільки кримінальна субкультура, а й неблагополуччя сім'ї, важкі соціальні умови. Однією з головних психологічних причин кримінальної діяльності молодої особи є самоствердження через придбання кримінального досвіду. Таким досвідом може бути і жорстоке, невмотивоване вбивство.

Останнім часом через низьку культуру статевого виховання, нав'язування масовою культурою сексуальної всюдозволеності, поширенням проституції зростає кількість злочинів на сексуальному ґрунті серед молоді. Як правило, в основі цих злочинів лежить не задоволення потреби в статевій сфері, а самоствердження, прояв витонченої жорстокості.

Кримінальна субкультура забезпечує стійку криміналізацію особистості, яка закріплює кримінальні переконання та цінності. Особливо сприйнятливі до кримінальної субкультури підлітки, тому що в цьому віці людина звільняється від батьківської залежності, шукає моделі ефективної адаптації до суспільства. Тому підлітку з дефектами соціалізації здається більш ефективним шлях адаптації до суспільства, самоствердження, самовираження в рамках кримінальної субкультури. Все це сприяє передачі досвіду в кримінальній субкультурі через кримінальний світогляд, який в молодіжному віці найбільш сильно впливає на звеличення злочинної поведінки, утвердження системи кримінальних цінностей (злочинським «законам» і так далі) [3]. Спочатку молодими новачками угруповання поділяються зовнішні форми поведінки і атрибути кримінальної субкультури, потім вони скоюють правопорушення, що спочатку може носити «ігровий» характер, після ситуаційного набуття досвіду кримінальна поведінка стає явищем систематичним,

відбувається завершення формування особистості з кримінальною спрямованістю.

У сучасних умовах відбувається трансформація кримінальної субкультури, котра прагне адаптуватися до сучасного транзитивного суспільства. Якщо в 1950–1980 роки кримінальна субкультура прагнула протиставити себе суспільству, то з пом'якшенням умов утримання, поліпшенням ставлення до ув'язнених відбувається руйнування атрибутів кримінальної субкультури. Масова культура «романтизує» правопорушників у художніх фільмах, книгах, музиці. Все це впливає на молодіжні субкультури та молодь у цілому. Вписуючись у кримінальну субкультуру в пору юності, коли проявляється залежність особистості від значимого оточення, в особи формується кримінальна спрямованість.

У примітивній формі агресія серед молоді може носити наслідувальний характер. Значуще оточення може вплинути на вчинення правопорушень. Яскравим прикладом такого наслідування є дрібне хуліганство, крадіжки, бійки.

Висновки. Отже, на вчинення агресивних злочинів великий вплив робить адиктивна поведінка у вигляді токсикоманії, зловживання алкоголем, наркотиками тощо. Крім цього, кримінальна субкультура і кримінальний спосіб життя впливають на спотворення розвитку людини у вигляді деформації ціннісних та смисложиттєвих орієнтацій, завищення потреб і самооцінки. Це спочатку призводить до скоєння злочинів підлітками у вигляді наслідування кримінальним діям або форм поведінки, а потім до формування особистості злочинця. Таким чином, норми, цінності та атрибутика кримінальної субкультури формуються з урахуванням вікових особливостей юнаків, надаючи широкий діапазон для самоствердження, самореалізації свого «Я», компенсації соціальної невдачі, залучаючи ореолом романтики, таємничості та незвичайності, відсутністю моральних обмежень і заборон. Норми та цінності кримінальної групи сприймаються юнаками справедливими, ширими, благородними, оскільки не містять «подвійної моралі»: дав слово – тримай, граєш у карти – грай чесно, маєш борг – вчасно поверни, що добув злочинним шляхом – все віддай у «загальний казан», а якщо порушив якесь правило – санкції прослідують негайно. Молодіжна субкультура (зокрема кримінальна) – реальне

явище повсякденного життя. Знання механізмів виникнення та закономірностей його функціонування дозволить зрозуміти внутрішні закони відтворення молодіжної злочинності, а також вибудувати превентивні заходи з урахуванням специфічних особливостей зазначеного віку та психологічних аспектів кримінальної субкультури.

Література:

1. Александров Ю.К. Очерки криминальной субкультуры / Ю.К. Александров. – М. : Права человека, 2001. –152 с.
2. Баева И.А. Психология молодежной субкультуры / И.А. Баева // Вестник практической психологии образования. – 2007. – № 1(10). – С. 82–93.
3. Ветров Н.И. Профилактика правонарушений среди молодежи. – М. ; Юрид. лит., 1980. – 182 с.
4. Пирожков В.Ф. Законы преступного мира молодежи / В.Ф. Пирожков. – Тверь : Мир, 1994. –227 с.

Барбара А. О. Психология молодежной криминальной субкультуры

Аннотация. В статье рассматривается актуальный для современного общества феномен криминальной субкультуры молодежи. Выделяются психологические факторы, которые влияют на распространение криминальной субкультуры в молодежной среде современного социума. В статье дается определение, присущее молодежной субкультуре, а также ее психологические аспекты.

Ключевые слова: преступность, молодежная субкультура, криминальная субкультура, психологические аспекты.

Barbara A. O. Psychology youth criminal subculture

Summary. In this article we consider relevant to the modern society phenomenon of the criminal subculture of the youth. There have been distinguished the psychological factors which affect the spread of criminal subculture among the young people of modern society. The article provides a designation, as well as the psychological aspects inherent in criminal youth subculture.

Key words: crime, youth subculture, criminal subculture, psychological aspects.